

SBORNÍK

ČESKOSLOVENSKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI

ROČNÍK 1986 • ČÍSLO 2 • SVAZEK 91

OLIVER BAŠOVSKÝ

PROFESOR MICHAL LUKNIŠ SEDEMDESĀTNIKOM

O. Bašovský: *The 70th Birthday anniversary of Professor M. Lukniš*. — Sborník ČSGS, 91, 2, p. 97—101 (1986). — On the 26th February, 1986 Professor RNDr. Michal Lukniš, DrSc., professor in the department of regional geography at the Natural Sciences Faculty of the Komenský University in Bratislava celebrated his 70th birthday anniversary. His name is closely connected with the post-war development of the Slovak as well as Czechoslovak geography. Under his guidance the modern Slovak geography has developed in the scientific, pedagogical as well as organization field, and his research methods and achieved results have brought it to the international level.

Dňa 26. februára 1986 sa dožil významného životného jubilea, sedemdesiatich rokov života, nestor slovenskej geografie prof. RNDr. Michal Lukniš, DrSc.

S menom profesora Lukniša je tesne spätý rozvoj modernej slovenskej geografie, ale i povojnový rozvoj celej československej geografie. Z toho dôvodu osobné životné jubileum profesora Lukniša je súčasne sviatkom celej našej geografie.

Prof. RNDr. Michal Lukniš, DrSc., sa narodil v Zlatne, v okrese Nitra. Gymnázium absolvoval v Zlatých Moravciach. Už tu prejavoval mimoriadny záujem o geografiu, a tak po skončení gymnaziálneho štúdia odchádza študovať geografiu a históriu na Univerzitu Komenského v Bratislave.

Po absolvovaní Prírodovedeckej fakulty v r. 1942 zostáva na mieste asistenta u svojho učiteľa, vynikajúceho pedagóga, geografa, profesora Jana Hromádku. V r. 1946 sa habilitoval za docenta fyzickej geografie a o 10 rokov neskôr, v r. 1956, bol menovaný za profesora. Počas svojho, do dnešných dní trvajúceho, pôsobenia na Univerzite Komenského viedol prof. Lukniš Geografický ústav Prírodovedeckej fakulty a po rozdelení ústavu na dve katedry viedol až do roku 1959 Katedru fyzickej geografie. Tam pracoval až do roku 1974, kedy prešiel ako riadny profesor na novotvorenú Katedru regionálnej geografie PFUK, kde pôsobí doteraz ako profesor-konzultant.

Snáď najsilnejšie prof. Lukniš, ako výrazná vedecká osobnosť, ovplyvnil a ovplyvňuje doteraz vývoj slovenskej geografie na poli vedeckom. Jeho vedecké zameranie je veľmi široké — od hlavných disciplín fyzickej geografie, najmä geomorfológie, cez komplexnú fyzickú geografiu, niektoré disciplíny socioeconomickej geografie až k regionálnej geo-

grafii. Východiskovou problematikou i ťažiskom jeho prác bola však geomorfológia. Tak ako to vďaka príkladu a formovaniu od svojho učiteľa získal a neskôr ako pedagóg i sám rozvíjal u svojich žiakov, štúdium problémov geomorfológie, okrem výbornej teoretickej prípravy zakladal na terénnom výskume. Na území Slovenska niet prakticky typu reliéfu, v ktorom by nebol pracoval. Vďaka tomuto mimoriadne silnému vzťahu k terénnemu výskumu, nesmiernej usilovnosti a húževnatosti i skvelým pozorovacím schopnostiam, získal obrovské vedomosti a udivujúce, až encyklopedické poznanie rôznych typov slovenskej krajiny.

Prof. M. Lukniš ako prvý v ČSSR a jeden z prvých geografov na svete pristúpil k podrobnému geomorfologickému mapovaniu. Ním založená a rozvinutá československá geomorfologická škola dosiahla i významné medzinárodné uznanie. Jeho dielo Geomorfologická mapa Vysokých Tatier a ich predpola v mierke 1 : 50 000, ktorá je ťažiskovou časťou monografie Reliéf Vysokých Tatier a ich predpola, získalo svetový ohlas a bola mu za ne v roku 1977 udelená Národná cena SSR.

Veľmi dobrá znalosť reliéfu, ako nosného fenoménu silne diferencovanej slovenskej krajiny, bola pre prof. Lukniša vynikajúcou prípravou pre práce z oblasti komplexnej fyzickej geografie. K jeho menu sa u nás viažu základné syntetické práce z oblasti komplexnej fyzickej geografie publikované doma i v zahraničí. Z nich treba menovať práce obsiahnuté v dielach Československá vlastiveda I. Príroda, Slovensko II. Príroda, Nížiny, kotliny a pohoria Slovenska (spoluautor prof. P. Plesník), Regionálne geomorfologické členenie SSR (spoluautor akademik E. Mazúr), v učebnici ČSSR pre gymnáziá, v mapách Atlasu SSR a inde. Z nich reprezentačné vlastivedné dielo Slovensko II. Príroda bolo v r. 1973 ocenené I. cenou Socialistickej akadémie Slovenska a spolu s ďalšími zväzkami i mnohými ďalšími oceneniami. Všetky tieto počty patria profesorovi Luknišovi nielen ako autorovi, ale i ako vedeckému redaktorovi časti Príroda a Lud I.

Šírku jeho vedeckého pohľadu a intenzitu vedeckej práce dokumentuje vyše 100 vedeckých prác v domácich a zahraničných časopisoch. V nich sa okrem už spomínaných hlavných disciplín fyzickej geografie dotýka i niektorých disciplín socioekonomickej geografie, najmä geografie sídiel a obyvateľstva, ale i regionálnej geografie.

Z oblasti socioekonomickej geografie pripomeňme tu napr. práce o detvianskej kolonizácii Gemera, hospodárskom využití krasových výverov Gemera, o bonite pôd Slovenska, prácu Hospodársky život Boru i jednu z najnovších prác o rozložení sídiel na Slovensku a mnohé ďalšie.

Vysoká vedecká úroveň prác patriacich do oblasti regionálnej geografie — monografia Jakubiany, príspevok Zemepisné krajiny Kryma, analýza Bratislavy a okolia, monografia Jura pri Bratislave, príspevok Regionálne členenie SSR z hľadiska jeho racionálneho rozvoja i do tlače pripravené rozsiahle dielo Slovensko (regionálnogeografická charakteristika) ai. — pozitívne pôsobila pri formovaní regionálneho geografického výskumu a v mnohom napomohla vytvárať vedecký profil novozaloženého pracoviska Katedry regionálnej geografie.

Popri publikovaných prácach vypracoval množstvo odborných správ a posudkov pre rôzne inštitúcie praxe. Významne prispel i k realizácii vynikajúceho diela Atlasu SSR ako člen redakčnej rady a vedúci tematickej skupiny Voda, ovzdušie, pôdy. A v neposlednej miere záslužná

je i jeho vedecká práca v rôznych redakčných radách, kde ako predseda či člen redakčných rád odborných časopisov ovplyvňoval a ovplyvňuje ich vedeckú úroveň dodnes.

Mimoriadne významná a od vedeckej práce neoddeliteľná je i práca profesora Lukniša na pedagogickom poli. Ako vysokoškolský pedagóg vchoval prvú početnejšiu generáciu slovenských geografov, z ktorých dnes mnohí zastávajú významné posty, ale i stovky ďalších absolventov geografie, ktorí pôsobia na Univerzite Komenského i ostatných vysokých školách, v ústavoch SAV, najmä v Geografickom ústave, na stredných školách i v rôznych inštitúciách. Svojich žiakov vychovával tak hĺbkou vedomostí, ako i svojím osobným príkladom pracovitosti, húževnatosti, dôkladnosti a korektnosti, podčiarknutými obrovskou láskou ku geografii. Neobyčajne oceňujeme jeho prednášky z Geomorfológie a Geografie Československa, z ktorej viedol dlhé roky i exkurzie venované problematike Českej socialistickej republiky, územie a ľud ktorej veľmi dobre poznal, učil študentov ho poznávať a mať rád. Pre mladých kandidátov geografie si vždy našiel čas na radu a usmernenie a s väčšinou svojich žiakov zostal v trvalom kontakte dodnes. Za pedagogickú činnosť bol vyznamenaný titulom Zaslúžilý učiteľ, ocenený zlatou a bronzovou medailou J. A. Komenského, viacerými medailami PFUK i iných našich a zahraničných univerzít a fakúlt.

Významná a záslužná je i práca profesora Lukniša v riadiacej a organizačnej oblasti. V povojnových rokoch, no i hodne dlhšie spočívala celá farcha kvantitatívneho i kvalitatívneho rozvoja slovenskej geografie predovšetkým na jeho pleciach. Popri tom, že na Univerzite Komenského viedol Geografický ústav PFUK, neskôr Katedru fyzickej geografie, viedol v rokoch 1948—1953 i Zemepisný ústav SAVU. Zaslúžil sa o založenie Slovenskej geografickej spoločnosti a založenie a vydávanie geografických periodík *Geographica Slovaca*, dnešného Geografického časopisu, *Geologica et Geographica*, dnešné AFRNUC—*Geographica*. Bol predsedom a členom rôznych redakčných rád vedeckých periodík, členom rôznych vedeckých inštitúcií, ako boli Kolégium SAV, Poradný zbor TANAP, prodekanom Geologicko-geografickej fakulty, člen vedeckých rád fakulty, až do roku 1970 podpredsedom Čs. spoločnosti zemepisné, zaslúžil sa o usporiadanie viacerých geografických zjazdov a i.

Prof. RNDr. Michal Lukniš, DrSc., sa dožíva svojej sedemdesiatky v dobrom zdraví a v plnej tvorivej aktivite. Ako profesor—konzultant Katedry regionálnej geografie zúčastňuje sa jej práce, žije s pracoviskom, k zrodu ktorého prispel svojou prácou, vedeckou erudíciou a skúsenosťami a svojou prácou na poli vedeckom i pedagogickom napomáha ďalšiemu rozvoju geografie.

Želáme mu do ďalších rokov dobré zdravie, osobnú pohodu a nehasnúci pracovný elán.

Doplňky k prehľadu publikačnej činnosti Michala Lukniša, uverejnenému v Sborníku ČSGS, 81, 1976, s. 185—186:

Do roku 1975:

- Prof. dr. František Vitásek šesťdesiatročný. Zemepisný zborník, II, č. 1—2, Bratislava 1950, s. 90.
- Slovenská speleologická spoločnosť. Zemepisný zborník, II, č. 1—2, Bratislava 1951, s. 92.

- Geomorfológia a kvarter nížin Slovenska. Geografický časopis, 8, Bratislava 1956, s. 101—106 [spolu s E. Mazúrom a J. Kvitkovičom].
- Prof. dr. Jan Krejčí päťdesiatročný. Geografický časopis, 9, Bratislava 1957, č. 4, s. 229.
- Akademik Dimitrij Andrusov šesťdesiatročný. Geografický časopis, 9, Bratislava 1957, č. 4, s. 239.
- Prof. dr. Jožo Martinka sedemdesiatnikom. Geografický časopis, 15, Bratislava 1964, č. 2, s. 147.
- PhDr. František Bokes šesťdesiatročný. Geografický časopis, 18, Bratislava 1966, č. 3, s. 272—273.
- Geologicko-geomorfologické pomery. Z exkurzie VI. Zjazdu Slovenskej geografickej spoločnosti, s. 1—2, 6—8, 12—13, 14—15, 25, 29—30, 36—38, 39, 47, Nitra 1974.
- Slovensko III — Ľud. Vedecká redakcia. Bratislava 1975.
- Člen korešpondent SAV Emil Mazúr päťdesiatnikom. Geografický časopis, 27, Bratislava 1975, č. 2, s. 178—183.

Po roku 1975:

- 94. Geografia krajiny Jura pri Bratislave. Univerzita Komenského, Bratislava 1977, 211 s.
- 95. Prírodné pomery Slovenska. Vlastivedný slovník obcí na Slovensku. Encyklopedický ústav SAV, Bratislava 1977, s. 11—60.
- 96. Za doc. RNDr. Antonom Šimonom. Geografický časopis 28, č. 3, Bratislava 1977, s. 248—249.
- 97. Encyklopédia Slovenska. Sv. I. kap. VI, vedúci lexikálnej skupiny reliéf, pôda, kartografia. Autor hesiel reliéf a geografické celky, Bratislava 1977.
- 98. Československá socialistická republika. Prírodné pomery. Obzor, Bratislava 1978, s. 9—54.
- 99. K sedemdesiatke prof. dr. habil. Dr. h. c. Mieczysława Klimaszewského. Geografický časopis, 30, č. 3, Bratislava 1978, s. 244—245.
- 100. Prof. dr. habil. Dr. h. c. Antoni Wrzosek sedemdesiatročný. Geografický časopis, 30, č. 3, Bratislava 1978, s. 245—246.
- 101. Regionálne geomorfologické členenie Slovenskej socialistickej republiky. Geografický časopis, 30, Bratislava 1978, spoluautor E. Mazúr, s. 101—125.
- 102. Jubileum poľského vedca. Vysoké Tatry, 17, 6, 1978, s. 16.
- 103. Prof. Josef Kuský zomrel. Geografický časopis, 30, č. 2, Bratislava 1978, s. 174—175.
- 104. La Haute Tatra slovaque et son piemont. Bulletin de l'Association de Géographes français, 55, č. 453, spoluautor Jean Hazera, 1979, s. 199—209.
- 105. Regionálne geomorfologické členenie SSR I. časť. Krásy Slovenska, 56, č. 12, spoluautor E. Mazúr, Bratislava 1979, s. 564—569.
- 106. Geograf prof. dr. Jerzy Kondracki. Geografický časopis, 31, č. 2, Bratislava 1979, s. 217—220.
- 107. Atlas SSR, V. Ovzdušie a vodstvo (58 máp), VI, Pôdy (14 máp), vedecká redakcia, Bratislava 1980.
- 108. Regionálne geomorfologické členenie SSR II. časť. Krásy Slovenska, 57, č. 1, spoluautor E. Mazúr, s. 20—26, Bratislava 1980.
- 109. Kopaničiarske osídlenie v Gemeri. Slovenský národopis, 28, č. 1, Bratislava 1980, s. 41—50.
- 110. Regionálne geomorfologické členenie 1 : 500 000. Regionálna geografická syntéza Slovenskej socialistickej republiky. Spoluautor E. Mazúr, Bratislava 1980.
- 111. Geomorfologické jednotky IV — 16 in Atlas SSR. Spoluautor E. Mazúr. Bratislava 1980.
- 112. Vysoké Tatry IV — 11 a in Atlas SSR, Bratislava 1980.
- 113. Zaľadnenie Tatier vo wúrme. Atlas SSR mapa III. 15, Bratislava 1980.
- 114. Československá socialistická republika I. časť, 4. prepracované vydanie, str. 110. Učebné texty zo zemepisu pre 3. ročník gymnázia, Bratislava 1980.
- 115. Prof. RNDr. Oliver Bašovský, DrSc., jubilantom. Geografický časopis, 33, č. 1, Bratislava 1981, s. 91—93.
- 116. Naviate piesky Boru. Neživá príroda. Vlastivedný časopis, 30, č. 3, Bratislava 1981, s. 118—127.
- 117. Bedolinská mapa z doby bronzovej. Lidé a země, 30, č. 9, Praha 1981, s. 412—416.
- 118. Ludia a Tatry. Lidé a země, 31, č. 9, Praha 1982, s. 385—392.

119. *Ludia v Bore — ich sídla a životné prostredie*. Vlastivedný časopis, 31, č. 3, Bratislava 1982, s. 130—138.
120. *Ovzdušie a vodstvo*. Texty in Atlas SSR, textová časť. Úvod č. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 50, 52, 53, 54, 55, 56, Bratislava 1982.
121. *K vývinu geografického poznávania Slovenska*. Geografický časopis, 35, č. 3, Bratislava 1983, s. 225—246.
122. RNDr. Eduard Šimo, CSc., šesťdesiatročný. Geografický časopis, 35, č. 3, Bratislava 1983, s. 337—340.
123. *Hospodársky život Boru*. AFRNUC Geographica, 23, Bratislava 1983, s. 3—35.
124. *Regionálne členenie Slovenskej socialistickej republiky z hľadiska jej racionálneho rozvoja*. Geografický časopis, 37, č. 2—3, Bratislava 1985, s. 137—163.
125. *Príspevok ku geografii tatranských jazier*. AFRNUC Geographica, 25, Bratislava 1986, s. 113—135.
126. *Rozloženie a hustota sídiel v SSR*. AFRNUC Geographica, 26, Bratislava (v tlači).

(Pracovišťe autora: Katedra regionálnej geografie Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského, Vajnorská 4, 831 04 Bratislava.)

Došlo do redakcie 17. 1. 1986.